

بررسی قوانین و مقررات ملی کشور در رابطه با تولید و مصرف انرژی از دیدگاه زیست محیطی

فریده عتابی، فرهاد دبیری
 عبدالرضا کرباسی، بهاره ارغند
 دانشکده محیط زیست و انرژی
 واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

چکیده

موقعیت خاص جغرافیایی ایران و نیز مرکزیت آن در مهمترین حوزه ذخایر نفت و گاز جهان بعنوان فرصتی مطلوب برای شکل دهی راهبردی توسعه کشور به شمار می رود. جمهوری اسلامی ایران همانند سایر کشورهای در حال توسعه با رشد فزاینده مصرف انرژی روبرو بوده و می باشد که این امر از رشد جمعیت و توسعه صنعتی کشور نشأت می گیرد. اگر چه در حال حاضر ممکن است کمبود انرژی در کشور محسوس نباشد، لیکن به طور قطع در آینده بسیار نزدیک مانند بسیاری از کشورهای دیگر به معضل تبدیل خواهد شد، لذا از هم اکنون باید زمینه توسعه سیستمهای انرژی فراهم آید. در حال حاضر، میزان شدت انرژی در بخشهای مختلف نظیر صنایع، خانگی - تجاری، حمل و نقل و ..... در کشور چندین برابر میانگین جهانی است که زیانهای اقتصادی و زیست محیطی فراوانی را بر کشور تحمیل نموده است. در رابطه با بهینه سازی مصرف انرژی در بخش های مختلف استفاده از منابع انرژی با میزان آلودگی کمتر نظیر گاز طبیعی و نیز استفاده از انرژیهای تجدید پذیر، اقدامات قانونی و اجرایی صورت گرفته است، لیکن تا کنون تدوین قوانین و مقررات کشور با دیدگاهی ویژه در رابطه با تولید و مصرف انرژی و جایگزینی انرژیهای تجدیدپذیر و ارتقاء راندمان انرژی به طور موثر و کافی صورت نگرفته است. در این تحقیق با بررسی کلیه اطلاعات در رابطه با وضعیت تولید و مصرف انرژی در بخش های مربوطه در کشور و تجزیه و تحلیل کلیه قوانین و مقررات مرتبط و مقایسه آن با قوانین و مقررات مربوطه در چند کشور پیشرفته و در حال توسعه کلیه نقاط ضعف و قوت قوانین موجود و شیوه های قانونگذاری شناسایی شده و راهکارهای حقوقی مناسب بمنظور بهینه سازی تولید و مصرف انرژی و ارتقاء کاربرد انرژیهای تجدید پذیر در کشور ارائه گردیده است.

واژه های کلیدی: قوانین و مقررات، حقوق انرژی، تولید و مصرف انرژی، توسعه پایدار، بهینه سازی مصرف سوخت، انرژی های تجدید پذیر

بررسی قوانین و مقررات برخی از کشورهای پیشرفته و در حال توسعه در رابطه با تولید و مصرف انرژی

در تحلیل قوانین و مقررات کشور اتریش موضوعاتی همچون همکاریهای لازم در زمینه های فنی - اطلاعاتی، مدیریت بخش تقاضا (DSM)، تولید همزمان برق و حرارت (CHP)، انجام پروژه های ممیزی انرژی، کمکهای مالی دولت، همکاری در امر تحقیقات بخش انرژی و مسائل زیست محیطی و همکاری تحقیقاتی در صنعت برق، برنامه فن آوری انرژی و قراردادهای بلند مدت به چشم می خورد که نشانگر تعمق قانونگذار بر امر تحقیقات و همکاریهای لازم در این زمینه می باشد، در ضمن در قوانین این کشور تولید همزمان برق و حرارت بسیار مد نظر قرار گرفته شده است.

بررسی قوانین و مقررات کشور آلمان نشانگر آن است که نقطه نظر قانونگذار بر روی موضوعاتی همچون اعمال مالیات اکولوژیکی بر محصولات انرژی، استاندارد برچسب انرژی، ارائه خدمات مشا و ره ای در رابطه با صرفه جوئی انرژی، اندازه گیری میزان مصرف انرژی، نشان گواهی زیست محیطی، اطلاع رسانی، معماری و مهندسی مناسب، انگیزه های مالی - محاسباتی، کمک هزینه به مالکان و ساکنان در زمینه بهینه سازی مصرف انرژی و استفاده از انرژیهای تجدید پذیر جهت مصارف گرمائی، برنامه حمایت از انرژیهای تجدید پذیر و صرفه جوئی انرژی و تولید همزمان برق و حرارت می باشد که در قوانین این کشور بهینه سازی مصرف انرژی جایگاه ویژه ای دارد.

بررسی قوانین و مقررات کشور پرتغال نشانگر آن است که در مهمترین مصوبه قانونی این کشور، به محاسبه تعرفه هائی متناسب با ولتاژ مصرفی پرداخته شده است. در ضمن موضوعاتی همچون برچسب گذاری و استانداردهای بهره وری انرژی و ارائه کمکهای بلا عوض برای ممیزی انرژی، بهینه سازی مصرف انرژی در بخش حمل و نقل، تحقیقات انرژی و مطالعات امکان سنجی سرمایه گذاری در بخش ارتقاء بهره وری انرژی مورد توجه قرار گرفته شده است.

قوانین و مقررات مربوط به تولید و مصرف انرژی در کشور چین بسیار ساده می باشد، بطوریکه کلیه مسئولیت ها بر عهده دولت گذاشته شده و موضوعاتی همچون تعیین سیاستگذاری و تهیه استانداردهای مصرف انرژی، تامین سرمایه های مورد نیاز بمنظور اجرای پروژه های بهینه سازی مصرف انرژی، ارزیابی مصرف منطقی انرژی و انطباق پروژه ها با استانداردهای انرژی و آموزش و آگاه سازی همگانی مد نظر قرار گرفته اند [Iran energy Website].

با بررسی قوانین کشورهای مذکور می توان گفت که قوانین و مقررات کشورهای در حال توسعه در زمینه تولید و مصرف انرژی بسیار ساده می باشد در حالیکه قوانین کشورهای توسعه یافته در زمینه بهینه سازی مصرف انرژی و استفاده از انرژیهای تجدید پذیر جامع و کامل بوده است. اگرچه کشور ما نیز همانند کشورهای توسعه یافته نگاه تعمق یافته ای به بهینه سازی مصرف انرژی داشته است در حالیکه قوانین کشور ما در ارتباط با استفاده از انرژیهای تجدیدپذیر پیشرفت قابل توجه ای نداشته است.

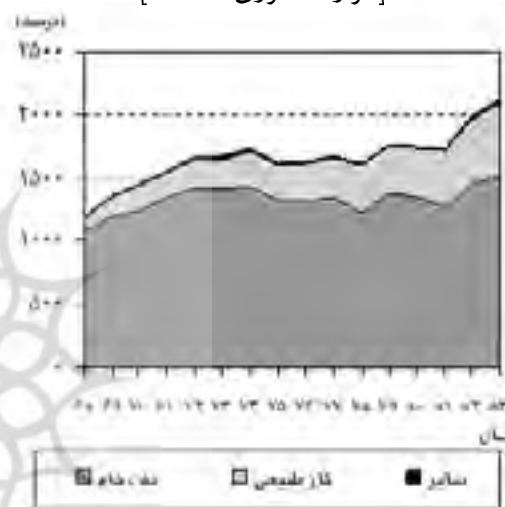
بررسی قوانین و مقررات ملی کشور در رابطه با تولید و مصرف انرژی از دیدگاه زیست محیطی

قوانین و مقررات کشور ایران در رابطه با تولید و مصرف انرژی از دیدگاه زیست محیطی معطوف به قوانین عادی و قوانین برنامه های پنج ساله اول، دوم، سوم و چهارم می باشد. لازم به ذکر است که قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا و قانون بودجه از قوانین عادی مرتبط با موضوع می باشند که ابتدا در جداول

مقدمه

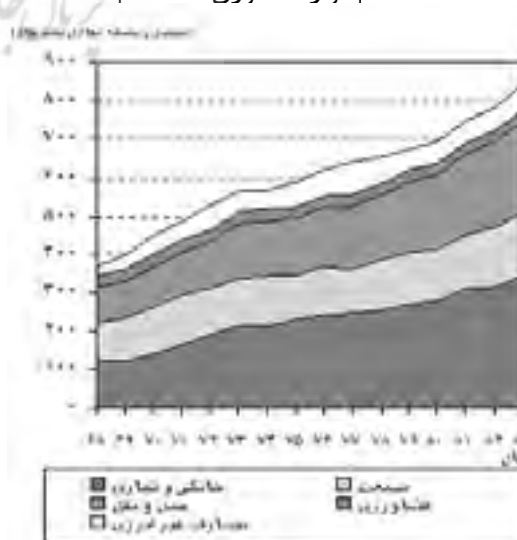
منابع اصلی انرژی عبارتند از: نفت، گاز طبیعی، انرژی الکتریکی، ذغال سنگ و سوختهای غیر تجاری، انرژیهای تجدید پذیر و انرژی هسته ای می باشد. میزان تولید و مصرف انرژی در کشور عمدتاً بر حسب تولید نفت خام، گاز طبیعی، برق و ذغال سنگ قابل بررسی است. بخش عظیمی از تولید انرژی اولیه کشور از طریق نفت و گاز طبیعی تامین می شود. تولید انرژی اولیه در سال ۱۳۸۳ به میزان ۹ / ۲۱۲۰ میلیون بشکه معادل نفت خام و اختصاص ۶ / ۷۱ درصد آن به نفت خام، مایعات و میعانات گازی، ۳ / ۲۷ درصد به گاز طبیعی، ۸ / ۰ درصد به انرژی آبی و انرژیهای تجدید پذیر و ۳ / ۰ درصد به ذغال سنگ و سوختهای غیر تجاری بوده است [ترازنامه انرژی، ۱۳۸۳].

شکل (۱): منابع تولید انرژی در کشور طی سال های مختلف [ترازنامه انرژی، ۱۳۸۳]

مصرف نهایی انرژی در کشور به میزان ۲ / ۷۷۶ میلیون بشکه معادل نفت خام، با رشدی معادل ۴ / ۷ درصد نسبت به سال ۱۳۸۲ می باشد. رشد فزاینده مصرف انرژی در بخشهای خانگی و تجاری، صنعت، حمل و نقل و کشاورزی برای سال ۱۳۸۴ به ترتیب معادل ۰ / ۹، ۱ / ۷، ۰ / ۶ و ۸ / ۱ درصد نسبت به سال ۱۳۸۲ بوده است [ترازنامه انرژی، ۱۳۸۳].

شکل (۲): مصرف نهایی انرژی در کشور طی سالهای مختلف [ترازنامه انرژی، ۱۳۸۳]

تذکر: جداول (۳)، (۴) و (۵) در انتهای مطلب آورده شده است.
بحث و نتیجه گیری

قوانین و مقررات یکی از بنیادی ترین ابزار کنترل تولید و مصرف انرژی می باشد. قوانین برنامه ای، قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا و قانون بودجه بطور مختص به موضوع مذکور پرداخته اند. در قانون برنامه اول و بند دال ماده ۴۵ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین، صنایع را موظف می کند که فروش یک در هزار تولیدات خود را صرف ایجاد فضای سبز نمایند که این امر بیانگر آغاز نگرشی مثبت در جهت حفظ محیط زیست و کاهش تبعات ناشی از آلودگیهای بخش انرژی می باشد. البته در برنامه مذکور تنها به آلودگی ناشی از صنایع اشاره شده است در شرایطی که بخشهای خانگی - تجاری، حمل و نقل و کشاورزی مورد توجه قرار نگرفته است در صورتیکه وظایف مذکور در بخش صنعت کشور آلمان اختیاری می باشد.

اهداف کلان کیفی تبصره ۸۲ قانون برنامه دوم توسعه و همچنین مواد ۱۰۴ و ۱۰۵ قانون برنامه سوم توسعه، به حفظ محیط زیست و استفاده بهینه از منابع از طریق مطالعات امکان سنجی و مکانیابی و ارزیابی زیست محیطی طرحها و پروژه های بزرگ تولیدی، می پردازد که البته گامی موثر در جهت حفظ محیط زیست در کشور می باشد اما فقط پروژه های بزرگ مطرح بوده در حالیکه این امکان وجود دارد که طرح یا پروژه ای کوچک ولی اثرات بزرگی داشته باشد. تبصره ۸۲ قانون برنامه دوم توسعه در مواد ۱۰۴ و ۱۰۵ قانون برنامه سوم توسعه تنفیذ گردیده است در حالیکه تعریفی از مورد مذکور بیان نگردیده است.

قانون برنامه دوم توسعه به مواردی اعم از: تهیه و تنظیم ضوابط و استانداردها، تشکیل واحد مدیریت انرژی در صنایع و موسسات با مصرف انرژی بالا (سالانه بیش از ۵۰۰۰ متر مکعب نفت)، تنظیم برنامه فصلی کارخانجات و صنایع، تنظیم ساعات کار اصناف و... بیان شده است. البته لازم به ذکر است که عدم فعالیت در پاره ای از مواد قانونی در طی برنامه دوم توسعه موجب حذف آنها در برنامه سوم توسعه شده به طوریکه اگر در برنامه دوم قوی عمل می شد در برنامه سوم موارد مربوط به بهینه سازی مصرف انرژی بیشتر می شد در حالیکه تنها به دو مورد، فرآیندها و معیارهای آنها و همچنین برنامه فصلی کارخانجات و صنایع خلاصه شده است، همچنین تقسیم بندی سیستم ها جهت تعیین معیارهای مصرف به طور مناسب صورت نگرفته است به گونه ای که نقطه تمایز سیستم های با مصرف عمده الکتریکی و حرارتی بطور مناسب مشخص نمی باشد.

در ارتباط با موضوع مدیریت انرژی که در قانون برنامه دوم بررسی گردید در برنامه سوم این مطلب توسعه یافته است ولی متناسفانه با توجه به رشد و تعمیق فعالیتها، بودجه اختصاص داده شده به این امر مهم کاهش چشمگیری داشته که از معضلات بزرگ این برنامه بوده است. همچنین اجرای برنامه مدیریت سبز طبق آئین نامه قانون بودجه جهت کاهش هزینه های جاری دولت، حفاظت از محیط زیست و استفاده بهینه از منابع همه ساله به صنایع و موسسات ابلاغ می گردد.

برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با سایر برنامه ها نگاه تعمیق یافته تری نسبت به مسئله تولید و مصرف انرژی داشته است بطوریکه از

مربوطه مورد بحث قرار خواهند گرفت، سپس قوانین برنامه ای بویژه قوانین برنامه سوم و چهارم بیان خواهد شد. لازم به ذکر است که قوانین هر برنامه باید در قوانین برنامه بعدی تجلی نماید تا ارزش و اعتبار خود را حفظ کند.

جدول (۱): قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴ در رابطه با گاز رسانی
[مجموعه قوانین و مقررات حفاظت محیط زیست ایران، ۱۳۷۹]

موضوع	ماده	قانون
شورای عالی محیط زیست، وزارتخانهها و سازمانهای مربوطه موظفند نمود تردد وسایل نقلیه موتور و سیستم حمل و نقل شهری را به صورتی طراحی و سازمان دهند که ضمن کاهش آلودگی هوا جلوگیری از آلودگی سایر بخشها و کارخانجات و ترافیکها و آلودگیهای ترافیک شهری و آلودگیهای موقعتی به استفاده از سوخت و سیستمهای انرژی مناسب قابل دسترسی به نحوی که موجدات کاهش آلودگی هوا را فراهم نماید.	۲۰	قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب (۱۳۷۴/۲/۲۳)
کلیه صنایع تولید کننده از قبیل صنایع غذایی و رستورانها و غیره موظفند ضمن اتخاذ تدابیر لازم جهت جلوگیری از انتشار بوی و بوی و سایر موارد آلوده کننده در هوای آزاد، از سوخت مناسب ترجهذا استفاده نمایند که موجب کاهش آلودگی هوا می باشد. استفاده از سوخت و اوقات بقاء موقعتی است در برنامه سوخت رسانی شهرهای ایران باید تعیین سوخت مناسب و کارشناسی منابع انرژی و واحدهای صنعتی خصوصی را در اولویت قرار دهد.	۲۳	

جدول (۲): قانون بودجه سال ۱۳۸۳ و ۸۴ کشور در رابطه با تولید و مصرف انرژی با تاکید بر بهینه سازی مصرف انرژی
[SUBA Website، ۲۰۰۵]

موضوع	ماده	قانون
استقرار تسهیلات تولید صنایع در امر بهینه سازی مصرف انرژی و همچنین ترویج انرژیهای تجدیدپذیر و طراحی جهت تولید بارگاه سود سهولت برای کاهش شدت انرژی در نظر گرفته شده است.	تصدیق ۱۲	قانون بودجه سال ۱۳۸۳
جهت کاهش هزینه های جاری دولت، اصلاح سیاستهای بهینه منابع، حفاظت از منابع پایه و محیط زیست کلیه دستگاههای اجرایی و شرکت های دولتی را طبق آئین نامه آن ملزم به اجرای برنامه مدیریت سبز می نماید.	تصدیق ۲۰	قانون

تکنولوژی اینگونه انرژیها به بلوغ نرسیده و قانونگذار به این بخش فقط به عنوان یک پتانسیل نگریسته و برنامه مشخصی برای هدف دار نمودن فعالیت ها در این زمینه ارائه ننموده است بنابراین اهداف کلان کشور و سیاست های اجرایی در این زمینه نامشخص است. قانون برنامه چهارم در این زمینه توجه بیشتری نموده است که می توان به خرید تضمینی انرژی برق تولیدی از انرژیهای تجدیدپذیر تولید شده توسط بخش خصوصی اشاره کرد. لازم به ذکر است کشور ما هنوز در زمینه بهینه سازی مصرف انرژی جانی برای فعالیت داشته و کشورهای توسعه یافته ای همچون آلمان و اتریش در مورد مذکور، گام های موثر و موفق را برداشته و اینک به این نعمت خدادادی رو آورده اند کشور ما نیز علیرغم داشتن پتانسیل بالا در این زمینه، هنوز با مشکلاتی مواجه می باشد.

نتایج و پیشنهادات

با بررسی های انجام شده می توان گفت که تولید و مصرف سوخت باید از یک الگوی تعدیل شده پیروی کند که نیازمند یک قانون جامع انرژی در کشور می باشد و برای دستیابی به آن، تشکیل جلسات شورای عالی انرژی ضروری است. همچنین دستگاه نظارتی با عملکرد بهتر جهت اعمال قوانین وضع شده راه اندازی و هدایت شود، چرا که قوانین و مقررات مربوط به بهینه سازی مصرف انرژی در کشور ما تا حدی پاسخگوست، اما در اجرا با مشکل مواجه می باشد.

با توجه به نواقص و اشکالات موجود پیشنهادات حقوقی و اجرایی زیر ارائه می گردد:

۱- تهیه و تدوین مقررات، آئین نامه ها و ضوابطی جهت صرفه جوئی مصرف انرژی در کشور برای سازندگان ساختمانها در کشور از جمله: اخذ عوارض زیست محیطی، ارائه گواهینامه صرفه جوئی انرژی هنگام نقل و انتقال مالکیت و اخذ جریمه در صورت عدم رعایت الگوهای زیست محیطی از سازندگان و مالکان.

۲- تهیه و تصویب استاندارد تجهیزات انرژی های تجدید پذیر و همچنین طراحی، ساخت و تجهیز آزمایشگاه مرجع انرژی های تجدید پذیر بمنظور تدوین استانداردهای تجهیزات.

۳- تدوین قوانین حقوقی گمرکی جهت ارائه تسهیلات برای واردات لوازم برقی پر بازده.

۴- تدوین قوانین حقوقی گمرکی جهت جلوگیری از ورود لوازم برقی پر مصرف مطابق با برجسب های انرژی.

۵- تاسیس صندوقی تحت عنوان (صندوق بهره وری انرژی ایران) بمنظور فراهم نمودن تسهیلات کافی جهت اجرای راهکارهای بهینه سازی مصرف انرژی.

۶- اقدام نسبت به محاسبه هزینه های بیرونی و شناسایی روشهای درونی نمودن این هزینه ها در بخش انرژی کشور.

۷- سازماندهی و ایجاد هماهنگی و تمرکز فعالیتهای حاکمیتی در زمینه بهره وری انرژی، در یک دستگاه یا سازمان واحد.

۸- پرداخت ۵۰ درصد مابه التفاوت قیمت واقعی انرژی و قیمت یارانه ای حامل های انرژی صرفه جوئی شده در اثر اقدامات بهینه سازی به صندوق بهره وری انرژی جهت توسعه اقدامات بهینه سازی مصرف انرژی، همچنین صندوق موظف شود تا حداقل ۲۵ درصد تا سقف مستهلک نمودن هزینه های سرمایه گذاری جهت بهینه سازی را در اختیار صنایع مربوطه که اقدامات بهینه سازی مصرف انرژی را انجام داده اند، قرار دهد.

ویژگیهای خاص این برنامه، تهیه و تنظیم این برنامه در چارچوب چشم انداز بلند مدت کشور می باشد که در راستای تهیه سند چشم انداز که برنامه های پیشین فاقد آن بودند، از اکثریت کارشناسان صاحب نظر در خواست شد تا مشکلات و تنگناهای کشور را بررسی و معرفی کنند که البته تا حدود زیادی مشکلات کشور شناسائی شده است.

لازم به ذکر است قوانین برنامه چهارم توسعه در زمینه بهینه سازی مصرف انرژی تا حدی پاسخگو می باشد و در مقام مقایسه با کشورهای توسعه یافته ای همچون آلمان و اتریش کامل و جامع می باشد. البته با بررسی قوانین و مقررات کشورهای فوق الذکر می توان چنین نتیجه گیری کرد که در قوانین این کشورها به امر صرفه جوئی در مصرف انرژی گرمایی در بخش خانگی - تجاری و استفاده از انرژیهای تجدید پذیر در مصارف گرمایی بسیار اهمیت داده شده است.

همچنین در قوانین و مقررات این کشورها مواردی همچون اطلاع رسانی و ارتقای آگاهی عمومی بسیار مد نظر قرار گرفته شده است که متأسفانه در قوانین و مقررات کشورمان در این زمینه با خلاء مواجه هستیم زیرا در مستندات برنامه های دوم و سوم توسعه بحث جمع آوری اطلاعات در این زمینه تا اندازه ای مورد توجه قرار گرفته، ولی از آنجائی که مجلس محترم شورای اسلامی، مرکز آمار ایران را متولی تولید و جمع آوری اطلاعات دانسته، لذا مباحث مزبور از متن قانون حذف شده است، اما تاکنون مرکز آمار ایران در این خصوص اقدام مناسبی انجام نداده است که بهتر بود وزارت نیرو مسئول جمع آوری اطلاعات سازمان های مختلف جهت بهینه سازی مصرف انرژی، استفاده از انرژی های تجدید پذیر و به تبع آن کاهش آلودگی های زیست محیطی منجر می گردید و این اطلاعات را در اختیار کاربران می گذاشت.

ماده ۴۳ قانون برنامه چهارم توسعه و بالخصوص ماده ۶۴ از همان قانون به ارتقای آگاهی های عمومی و دستیابی به توسعه پایدار اطلاع رسانی پرداخته است. لازم به ذکر است که توصیه های صرفه جوئی مصرف انرژی نیازمند شناخت مصرف کنندگان می باشد و هیچ سازمانی تاکنون به روشنی پاسخی برای این نیاز نداشته است.

با وجود این، طرح جامع جمع آوری اطلاعات انرژی که در سال ۱۳۸۱ به سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور معرفی گردید، مورد پذیرش قرار نگرفت. در زمانی که اکثر کارهای تحقیقاتی و مدل های اقتصادی با داده های فرضی و یا الگوهای خارجی اجرا می گردند و درستی و نادرستی نتایج الگوها در ایران قابل تحلیل نمی باشد و جای تأسف است که در برنامه چهارم توسعه نیز این کمبود به فراموشی سپرده شده است. یکی از مسائل مهم تاثیر گذار در تصمیم گیری مدیران برای توجه به مقوله اطلاعات، هزینه های گزاف جمع آوری، تحلیل و پردازش اطلاعات و آمار می باشد در حالی که بایستی توجه داشت که این هزینه ها در مقابل میزان اثر گذاری این طرح ها در اجرای پروژه های ملی بسیار نا چیز هستند که یکی از عمده ترین موارد در قوانین و مقررات کشور آلمان و اتریش امر اطلاع رسانی می باشد.

قوانین و مقررات کشورما در زمینه انرژی های تجدید پذیر، در مقایسه با کشورهای توسعه یافته با کاستی هائی مواجه می باشد. بطوریکه در قوانین برنامه های اول، دوم و سوم استفاده منطقی و اقتصادی انرژیهای تجدید پذیر مطرح نبوده است، زیرا

جدول (۳): قانون برنامه دوم توسعه در رابطه با تولید و مصرف انرژی در کشور [قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۳]

موضوع	ماده	ماده قانونی
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۱	ماده ۱۹ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۳
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۲	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۳	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۴	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۵	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۶	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۷	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۸	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۹	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۱۰	

جدول (۴): قانون برنامه سوم و چهارم توسعه در رابطه با تولید و مصرف انرژی در کشور [قانون برنامه پنج ساله چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۳]

موضوع	ماده	ماده قانونی
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۱	ماده ۱۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۲	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۳	ماده ۲۰ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۴	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۵	ماده ۲۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۶	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۷	ماده ۲۲ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۸	
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۹	ماده ۲۳ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳
تولید و مصرف انرژی در بخش‌های تولیدی، خدماتی، دولتی، خانگی و سایر بخش‌ها	۱۰	

جدول (۵): قانون برنامه دوم و چهارم توسعه در رابطه با تولید و مصرف انرژی در کشور
قانون برنامه پنج ساله چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۳

موضوع	تاریخ	نوع قانونی
ارزیابی زیست محیطی طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ تولیدی و خدماتی قبل از اجرا و در مرحله مداخلات امکان‌سنجی و امکان‌پذیری. برپایی آگهی‌های صورت‌گیری برای احداث واحدهای زیست محیطی مورد ارزیابی زیست محیطی (م.ا.ز.م) در کشور. تسهیل فرآیند در کشور باید از طریق تجدیدنظر در قانون مصرف و تلفات انرژی سنجی صورت گیرد.	تیرماه ۸۲	قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۲
تجدید طرح‌های بزرگ تولیدی و خدماتی باید پیش از اجرا و در مرحله انجام مداخلات امکان‌سنجی و امکان‌پذیری برپایی آگهی‌های زیست محیطی صورت‌گیری برای احداث واحدهای زیست محیطی (م.ا.ز.م) در کشور نظارت بر حسن اجرای ماده بر جهت سازمان برنامه و بودجه می‌گردد.	ماده ۱۰۵	قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۹
این ماده به تولید ماده ۱۰۵ قانون برنامه سوم توسعه برای دوره برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸) اشاره دارد.	ماده ۷۱	قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳
تسترش و بهبود کیفیت حمل و نقل عمومی درون شهری و بین شهری، راه‌ها و جاده‌ها، تولید خودروهای کم‌مصرف و همچنین توسعه ترافیک طبیعی کشور با استفاده از پارکینگ به حمل و نقل عمومی درون شهری. تمرکز طرح‌های بهینه‌سازی و کمک به اصلاح و ارتقای فناوری‌های حمل و نقل، تجهیزات انرژی‌های تجدیدپذیر و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در جهت کاهش مصرف انرژی و آلودگی هوا و توسعه‌یابی مردم در کاربرد فناوری‌های کم‌مصرف.	ماده ۲	قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳
وزارت نیرو مکلف است انرژی‌های تجدیدپذیر و نوین را در اولویت توسعه و تولیدکنندگان بخش‌های خصوصی و دولتی را با استفاده از تسهیلات خریداری نماید. نرخ تسعیر به پیشنهاد سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر کشور به تصویب شورای اقتصاد خواهد رسید. در مورد نرخ برق تولیدی بخش‌های غیر دولتی از منابع انرژی‌های تجدیدپذیر یا توسعه به دست‌آمده زیست محیطی و صرفه‌جویی‌های ناشی از عدم مصرف منابع انرژی فسیلی و به منظور تسهیل سرمایه‌گذاری در این نوع تولید به ازای هر کیلووات ساعت برای ساخت نواح و بخش‌های تحقیقاتی و بهره‌برداری از سال ۱۳۵۰ تاکنون و برای ساخت نیروگاه‌های تجدیدپذیر و توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در کشور (در محل تولید مورد عمل قرار گیرد).	ماده ۶۶	قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳
تأمین مستطین‌های انرژی، دوسیمت و تجهیزات عمومی نیروگاهی می‌تواند جهت کاهش دستازت هزینه‌های دولت و اعمال سیاست‌های مصرف بهینه منابع پایه و محیط زیست برای اجرای مدیریت سبز شامل مدیریت مصرف انرژی و ... طبق این ماده اقدام نماید.	ماده ۶۶	قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳

فهرست منابع

- ۱- ترازنامه انرژی، ۱۳۸۳، وزارت نیرو، معاونت امور انرژی
- ۲- قانون برنامه پنج ساله اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۹
- ۳- قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۳
- ۴- قانون برنامه پنج ساله سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹
- ۵- قانون برنامه پنج ساله چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۳
- ۶- مجموعه قوانین و مقررات حفاظت محیط زیست ایران، دفتر حقوقی و امور مجلس، ۱۳۷۹